

Obsah

0 ÚVOD	9
0.1 Krátce z historie splajně	9
0.2 Hlavní směry v teorii a aplikacích splajně	9
0.3 Příklady splajně	10
0.4 Cíl knihy	11
1 NĚKTERÉ MATEMATICKÉ POJMY	12
1.1 Úloha o interpolaci polynomem	12
1.1.1 Jednoduché uzly	12
1.1.2 Interpolace s násobnými uzly	12
1.1.3 Interpolace v rovině	13
1.2 Poměrné diference	13
1.3 Řešení soustav lineárních rovnic	16
1.3.1 Použití dekompozice	16
1.3.2 Soustavy s třídiagonální maticí	17
1.3.3 Soustava s cyklickou třídiagonální maticí	17
1.3.4 Diagonálně dominantní, monotonní matice	18
1.4 Třídy funkcí, používané věty z matematické analýzy	19
2 LOKÁLNÍ SPLAJNY	21
2.1 Interpolace po částech konstantní funkcí	21
2.2 Lineární interpolující splajn	22
2.2.1 Analytické vyjádření a vlastnosti polygonu	22
2.2.2 Odhad chyby interpolace polygonem	23
2.2.3 Bilineární interpolující splajny	24
2.2.4 Dvourozměrné lineární splajny na trojúhelníkové síti	25
2.3 Lokální kubické (Hermitovy) splajny	27
2.3.1 Konstrukce splajnu	27
2.3.2 Odhad chyby interpolace	31
2.4 Lokální splajny vyšších stupňů	33
2.4.1 Lokální splajny lichého stupně	33
2.4.2 Lokální splajny sudého stupně	34
2.5 Bikubické lokální splajny	35
2.6 Úlohy ke kapitole 2	37
3 KUBICKÉ INTERPOLAČNÍ SPLAJNY	38
3.1 Prostor kubických splajně	38
3.2 Podmínky pro první derivace splajnu S_{31}	39
3.3 Konstrukce splajnu $S_{31}(x)$ s použitím druhých derivací	42
3.4 Odhad chyby interpolace pro kubické splajny $S_{31}(x)$	46
3.5 Vliv okrajových podmínek na splajn $S_{31}(x)$	48
3.6 Lokálnost, konvexita, monotonnost splajnu $S_{31}(x)$	49
3.6.1 Lokálnost	49
3.6.2 Zachování konvexnosti	50
3.6.3 Zachování monotonnosti	51
3.6.4 Asymptotické vlastnosti splajnu $S_{31}(x)$	53
3.7 Bikubické interpolující splajny	54

3.7.1	Formulace problému – lokální a globální parametry	54
3.7.2	Existence a jednoznačnost, algoritmus výpočtu splajnu $S(x, y)$	56
3.7.3	Odhad chyby interpolace bikubickým splajnem	58
3.8	Úlohy ke kapitole 3	59
4	KVADRATICKÉ SPLAJNY	60
4.1	Formulace problému pro síť (Δx)	60
4.1.1	Polynomická reprezentace	60
4.1.2	Vhodnější zápis splajnu	60
4.1.3	Jiná volba volného parametru	62
4.1.4	Histosplajny	62
4.2	Kvadratické splajny na síti $(\Delta x \Delta t)$	62
4.2.1	Algoritmus s prvními derivacemi	63
4.2.2	Algoritmus s druhými derivacemi	66
4.2.3	Jiná konstrukce kvadratických splajnů	70
4.3	Lokální vlastnosti kvadratických splajnů	71
4.3.1	Výběr uzlů splajnu, bodů interpolace, okrajových podmínek	71
4.3.2	Lokální vliv hodnot g_i na splajn $S_{21}(x)$	71
4.3.3	Lokální vliv okrajových podmínek	71
4.3.4	Zachování monotonnosti a konvexnosti	72
4.4	Odhad chyby interpolace	76
4.5	Bikvadratické splajny	77
4.5.1	Bikvadratický splajn na jednoduché síti $(\Delta 1)$	77
4.5.2	Formulace úlohy pro separovanou síť $(\Delta 2)$, lokální parametry	78
4.5.3	Výpočet parametrů bikvadratického splajnu	81
4.5.4	Jiné typy okrajových podmínek	84
4.6	Chyba interpolace bikvadratickým splajnem	84
4.7	Kvadratický splajn interpolující střední hodnoty	85
4.8	Kvadratický splajn interpolující hodnoty derivací	87
4.8.1	Interpolace derivací v uzlech splajnu	87
4.8.2	Interpolace hodnot derivací v obecných uzlech interpolace	88
4.9	Úlohy ke kapitole 4	89
5	SPLAJNY VYŠŠÍCH STUPŇŮ	91
5.1	Formulace problému	91
5.2	Elementární konstrukce interpolujících splajnů	91
5.2.1	Splajn $S_{51}(x)$	91
5.2.2	Elementární konstrukce splajnu S_{41}	92
5.3	Výpočet splajnu S_{51} pomocí jeho čtvrtých derivací	92
5.3.1	Výpočet čtvrtých derivací	92
5.3.2	Výpočet ostatních parametrů splajnu	94
5.4	Splajn čtvrtého stupně	95
5.4.1	Výpočet třetích derivací splajnu S_{41}	96
5.4.2	Výpočet prvních a druhých derivací	97
5.5	Splajny vyšších stupňů na ekvidistantní síti	99
5.5.1	Splajny lichých stupňů na ekvidistantní síti	99
5.5.2	Splajny sudých stupňů na ekvidistantní síti	100
5.6	Přirozené splajny	100
5.7	Úlohy ke kapitole 5	102

6	BÁZOVÉ SPLAJNY A JEJICH POUŽITÍ	103
6.1	Reprezentace splajnů	103
6.1.1	Po částech polynomičká (PP) reprezentace splajnu	103
6.1.2	Funkce $(x - x_i)_+^j$	103
6.1.3	Fundamentální splajny	105
6.1.4	Potřebné vlastnosti báze	105
6.2	Bázové splajny (B-splajny)	106
6.2.1	Definice a základní vlastnosti B-splajnů	106
6.2.2	Příklady B-splajnů	107
6.3	B-splajny tvoří bázi	109
6.4	Rekurentní vztah pro výpočet B-splajnů	112
6.5	Derivace B-splajnů	115
6.6	Interpolace B-splajny	116
6.6.1	Příklad – interpolace kvadratickými splajny	116
6.6.2	Příklad – interpolace kubickým splajnem	117
6.7	Interpolace s násobnými uzly	118
6.8	Další vlastnosti splajnů z prostoru $S^k(\Delta y)$	118
6.8.1	Vztahy mezi koeficienty b_i a hodnotami $S(t_i)$	118
6.8.2	Izogeometrické vlastnosti	119
6.9	Lokální aproximace funkcí	120
6.9.1	Kubické splajny	120
6.9.2	Kvadratické splajny	122
6.10	Výběr uzlů splajnu a metody aproximace	122
6.11	Racionální B-splajny	122
6.12	B-splajny ve dvou proměnných	124
6.13	Úlohy ke kapitole 6	127
7	EXTREMÁLNÍ VLASTNOSTI SPLAJNŮ	128
7.1	Extremální vlastnosti polygonu	128
7.2	Extremální vlastnost splajnu S_{32}	129
7.3	Extremální vlastnosti kubických splajnů	130
7.4	Kvadratické splajny	131
7.5	Splajny lichých stupňů	133
7.5.1	Extremální vlastnost splajnu pátého stupně	133
7.5.2	Extremální vlastnost splajnů lichých stupňů	134
7.6	Extremální vlastnosti splajnů sudých stupňů	134
7.6.1	Přirozený splajn S_{41} , interpolující střední hodnoty	134
7.7	Přirozené splajny ve dvou a více proměnných	136
7.8	Úlohy ke kapitole 7	137
8	OBECNĚJŠÍ TYPY SPLAJNŮ	138
8.1	L-splajny	138
8.2	Extremální vlastnosti L-splajnů	139
8.3	Zobecněné splajny, Čebyševovy splajny	140
8.4	Lg-splajny	140
8.5	Příklady zobecněných splajnů	141
8.5.1	Trigonometrické splajny	141
8.5.2	Splajny s parametry napjatosti	142
8.6	Racionální splajny	144

8.6.1	Racionální kubické splajny	144
8.6.2	Racionální kvadratické splajny	145
8.7	Izogeometrické interpolace	147
8.8	Úlohy ke kapitole 8	148
9	SPLAJNY V METODĚ NEJMENŠÍCH ČTVERCŮ, VYHLAZOVACÍ SPLAJNY	149
9.1	Metoda nejmenších čtverců	149
9.2	Aproximace polygonem – lineárním splajnem	150
9.3	Aproximace kubickým splajnem	151
9.4	Aproximace kvadratickým splajnem	152
9.5	Aproximace diskrétních hodnot	153
9.6	Chyba aproximace	154
9.7	Vyhlazovací splajny – formulace úlohy	155
9.8	Vyhlazovací polygon	156
9.9	Kubický vyhlazovací splajn	157
9.10	Kvadratický vyhlazovací splajn	160
9.11	Další zobecnění	163
9.12	Úlohy ke kapitole 9	163
10	SPLAJNY V HILBERTOVĚ PROSTORU	164
10.1	Úvod	164
10.2	Formulace úlohy	164
10.3	Otázky existence a jednoznačnosti	165
10.3.1	Interpolující splajn	165
10.3.2	Vyhlazující splajn	166
10.3.3	Splajn na konvexní množině	167
10.4	Příklady	168
10.4.1		168
10.4.2		168
10.4.3		169
10.4.4	Splajn na nepravidelné síti v $\mathbb{R}^n$	169
10.5	Obecný algoritmus sestavení interpolujícího splajnu	170
10.6	Obecný algoritmus výpočtu vyhlazujícího splajnu	172
10.7	Realizace obecných algoritmů pro splajny	173
11	SPLAJNOVÉ KŘIVKY	174
11.1	Z diferenciální geometrie křivek	174
11.1.1	Základní pojmy	174
11.1.2	Třídy spojitosti, dotyk křivek	175
11.2	Interpolace křivky parametrickými splajny	176
11.2.1	Obecně o interpolaci parametricky zadaných křivek	176
11.2.2	Hermitův parametrický splajn	177
11.2.3	Kvadratické parametrické splajny	177
11.2.4	Kubické parametrické splajny	178
11.3	ν -splajny	180
11.4	Splajny jako Bézierovy křivky	181
11.4.1	Bézierovy křivky	181
11.4.2	Kubická splajnová křivka, určená kontrolním polygonem	183

11.4.3	Kvadratická splajnová křivka určená kontrolním polygonem . . .	184
11.4.4	Generování bodu Bézierovy křivky rekurzí	185
11.5	B-splajnové křivky	186
11.6	Beta-splajny	187
11.7	Racionální B-splajnové křivky	188
11.8	Úlohy ke kapitole 11	190
12	SPLAJNOVÉ PLOCHY	191
12.1	Z diferenciální geometrie ploch	191
12.2	Hladkosti spojení dvou částí plochy	192
12.3	Splajnové plochy určené podmínkami interpolace	193
12.4	Splajnové plochy určené okrajem	194
12.4.1	Coonsovy plochy	194
12.4.2	Plochy tvaru $\bar{\mathbf{r}}(u, v) = \mathbf{f}^T(u)\mathbf{M}\mathbf{f}(v)$	195
12.5	Plochy určené sítí kontrolních bodů	196
12.5.1	Bézierovy plochy	196
12.5.2	B-splajnové plochy určené sítí kontrolních vrcholů	197
12.5.3	Plochy vytvořené racionálními B-splajny	198
12.5.4	Jiná použití B-splajnů k návrhu ploch	199
12.6	Trojúhelníkové pláty	200
12.6.1	Degenerované čtyřúhelníkové pláty	200
12.6.2	Speciální metody interpolace	200
12.6.3	Trojúhelníkové Bernštejnovy-Bézierovy pláty	202
12.7	Úlohy ke kapitole 12	205
13	UŽITÍ SPLAJNŮ V NUMERICKÉ MATEMATICE	206
13.1	Obecný postup při aplikaci splajnů	206
13.2	Užití splajnů při řešení rovnic	206
13.3	Použití splajnů k numerickému výpočtu derivací	206
13.3.1	Použití kubických splajnů	207
13.3.2	Kvadratické splajny	208
13.3.3	Použití B-splajnů	208
13.4	Užití splajnů k numerické integraci	209
13.5	Řešení počátečních úloh	211
13.5.1	Hermitovy formule	212
13.5.2	Použití kvadratického splajnu	212
13.5.3	Použití kubických splajnů	214
13.5.4	Použití splajnů vyšších stupňů	215
13.6	Okrajové úlohy	215
13.6.1	Lineární okrajové úlohy	216
13.6.2	Použití B-splajnů	216
13.6.3	Zvýšení přesnosti kolokační metody	218
13.6.4	Nelineární okrajové úlohy	218
13.7	Kolokace splajny u parciálních rovnic	219
13.8	Úlohy ke kapitole 13	220
	Literatura	221